

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF ISLAMIC FINANCE IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

Abdujabborov Nurulhak Golibjon oglu

Andijan Institute of Mechanical Engineering, 2nd year student

Annotation:

The article discusses the prospects for the development of Islamic finance in Uzbekistan. The Republic of Uzbekistan has made great strides since independence, including freedom of religion and conscience, national legislation and the development of the national economy.

Мамлакатимизда банк-молия тизими ҳам хозирги глобаллашув давридан ўтмоқда ва аҳолимизнинг 90% дан ортиғи мусулмонларни ташкил қилишини инобатга оладиган бўлсак, бизда ҳам ислом молиясини ривожлантириш вақти келди. Бу ҳақда давлатимиз раҳбари Ш.М.Мирзиёев ҳам 29 декабрь 2020 йилдаги Парламентга мурожаатномасида ҳам таъкидлаб ўтди: “Мамлакатимизда ислом молиявий хизматларини жорий этиш бўйича ҳуқуқий базани яратиш вақти-соати келди. Бунда Ислом Тараққиёт Банки ва бошқа ҳалқаро молия ташкилотлари экспертлари жалб этилади”.

Ўзбекистонда Исломий молиялаштиришга асосан лойиҳаларни амалга ошириш 2004 йилдан бошланган ва бу Ўзбекистоннинг 2003 йил сентябрда Ислом тараққиёт банки (ИТБ) томонидан энергетика ва соғлиқни сақлаш соҳасида лойиҳаларни молиялаштириш учун “ижара” ва “муробаха” шартномаларидан фойдаланилган. Бироқ ИТБ Ўзбекистонда ўз фаолиятини мустақилликнинг дастлабки йилларидан бошлаган ва бу аъзо бўлмаган давлатларнинг мусулмон жамоаларини қўллаб-қувватлаш дастури орқали грант лойиҳаларни амалга оширишда намоён бўлган.

Мусулмон давлатларидаги мавжуд исломий молиялаштиришга асосланган банклар, инвестиция фондлари ва компанияларнинг маблағларини юртимизнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланиши ва хусусий саторни қўллаб-қувватлаш мақсадида жалб этиш айти муддаодир. Бунинг учун, албатта, миллий банк тизимида янгича ёндашув билан назар солмоқ лозим, яъни анъанавий молиялаштириш механизмлари билан бир қаторда шерикчиликка асосланган молиялаштириш механизмларини жорий этиш муҳим ҳисобланади. Шу маънода, Ислом тараққиёт банки томонидан Ўзбекистонда “Вақф қонунчилиги”ни ва исломий молияга доир қонунчиликни ишлаб чиқишда кўмак бериш истаги билдирилди ҳамда керакли тадбирларни амалга ошириш бошланди. Тан олиш кераки, юртимизда ислом молияси бўйича МДҲ ва кўшни мамлакатларга қараганда

анча ортада қолмоқда. Бунинг асосий сабабларидан бири ҳуқуқий базани, яъни қонунчиликнинг мавжуд эмаслигидир.

Қуйида Ўзбекистонда исломий молиялаштириш ривожланишининг SWOT таҳлили келтирилган:

Кучли тарафлари:

- Давлат раҳбарининг қўллаб-қувватлаши;
- Ўзбекистон иқтисодиётини молиялаштириш учун;
- ИТБ гуруҳидан қўшимча маблағларни мақсадли ва самарали ишлатиш;
- Жаҳондаги исломий банклар банкротлик ҳолатининг мавжуд эмаслиги ва механизмлар барқарорлиги.

Имкониятлар:

- Молиялаштириш манбаларини, айниқса, кичик бизнес учун диверсификациялаш;
- Ўзбекистонда реал ишлаб чиқаришни рағбатлантириш;
- Яқин Шарқ ва Жанубий-Шарқий Осиё мамлакатларидан инвестицион маблағларни жалб қилинган тақдирда Ўзбекистон иқтисодиёти учун бевосита нафлар;
- Ислмомий молиялаштиришни муваффақиятли жорий этаётган дунёвий давлат сифатида Ўзбекистон обрўсининг кўтарилиши;
- Анъанавий молиялаштириш томонидан лозим даражада қамраб олинган молиялаштириш бозорининг мавжудлиги;
- Ўзбекистон аҳолисининг асосий қисми исломга эътиқод этгани сабабли, мазкур молиявий маҳсулотларга барқарор талабнинг кутилиши;
- Ислмомий молиялаштириш тамойиллари ижтимоий тенгсизликни пасайтиришга ёрдам беради, ижтимоий адолатни мустаҳкамлайди;
- Муқобил молиявий маҳсулотлар пайдо бўлиши ҳисобига аҳолининг молиявий хизматлардан фойдаланиш имконияти кенгайди;
- Ушбу соҳанинг ривожидида ғарб мамлакатлари қўллаб-қувватлашининг ошиб бориши;
- Хизматлар кўрсатиш учун платформанинг кенгайиши ва тармоқ ребрендинги жараёнининг ижобий қабул қилиниши;
- Судхўрлик қарз юқини пасайтириш ва мамлакатнинг тизим асоси бўла оладиган корхоналарни молиявий соғломлаштириш мақсадида, мамлакатнинг давлат ва хусусий корпоратив сектори доирасида жаҳонда муваффақият билан татбиқ этилаётган воситалар ва усулларни жорий этиш имконияти.

Ожиз тарафлари:

- Махаллий солиқ ва банк қонунчилигининг исломий молиялаштириш хусусиятига нисбатан бўшлиги ва мослашмаганлиги;
- Исломий махсулотлар билан ишловчи тажрибали ходимлар тақчиллиги;
- Паст даражада молиявий хабардорлик;
- Шўба исломий молиявий ташкилотларнинг марказий ташкилотлар фаолиятига қарамлиги;
- Мусулмон мамлакатларида мазхабларнинг турлилиги;
- Исломий банкдан қарз олишнинг мураккаблиги.
- Аҳолининг буткул янги молиявий махсулотларга ишончсизлиги;
- Амалдаги қонунчиликда тизимлиликнинг йўқлиги;
- Исломий молиявий махсулотларни солиққа тортиш билан боғлиқ жиддий муаммолар;
- Ушбу хизматлардан умумий фойдаланиш имконияти йўқлиги.

Таҳдидлар:

- Фирибгарлик хатари;
- Исломофобия, яъни терроризм ва экстремистик ташкилотларга алоқадорлиги тўғрисида турфа янглиш фикрлар мавжудлиги;
- Менталитет ва маданий тафовутлар;
- Анъанавий молиявий хизматларни таклиф этувчи ўзаро суғурталаш жамиятлари ва микромолиявий ташкилотлар томонидан рақобат хавфи;
- Йирик исломий инвесторлар кўз ўнгида инвестиция мухитининг воқеликда яратилмаслиги, мавжуд фактларни расман тан олишни истамаслик;
- Тушунмаслик натижасида махаллий тижорат банклари хусусий хиссадорлари тарафидан қаршилиқ кўрсатиш.

Куни кеча, яъни 25 январь 2021 йил Марказий Банкда Саудия Арабистони Қироллиги инвестиция вазири Холид Абдулазиз Ал-Фалих бошчилигидаги делегация аъзолари билан учрашув бўлиб ўтди. Учрашув давомида ўзаро манфаатли хамкорликни йўлга қўйиш истиқболлари муҳокама этилди. Хусусан, ислом молияси ва ислом банки тартиботларини жорий этиш, мамлакат банк тизимига инвестиция киритиш, ҳамда корреспондентлик муносабатларини ўрнатиш масалаларига эътибор қаратилди. Ўйлаймизки, яқин келажакда ислом молияси бўйича ҳуқуқий база яратилиб, қонунчилик

такомиллаштирилади ва ислом молиявий хизматларини жорий қилиш бўйича амалий ишлар бажарилади.

Фойдаланилган адабиётлар.

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг Парламентга мурожаатномаси. 29 декабрь 2020 йил.
2. Исломий молия асослари. Е.А.Байдаулет 2018 й.